SCIENCE CONNECTS PEOPLE

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF

2026 / No. 1(2)

Contemporary Pedagogical and Philological Research

JANNI RODARINING “HURISHNI EPLOLMAYDIGAN KUCHUKCHA” ASARI TARBIYAVIY AHAMIYATI VA O‘ZLIKNI ANGLASH BAYONI

Nishonova Mohinur Nusrat qizi

Qodirova Sevinch Maxmud qizi

Turopova Jasmina Naimjon qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti

Narpay xorijiy tillar fakulteti 2503-guruh talabalari

Ergashev Ilhom Yo‘ldashevich

Ilmiy rahbar, SamDChTI Narpay Umumiy fanlar kafedrasi dotsenti

Annotatsiya. Ushbu tezisda italiyaning mashhur yozuvchisi Janni Rodarining “Hurishni eplolmaydigan kuchukcha” hikoyasining yosh avlod tarbiyasidagi ahamiyati va shaxsiy dunyoqarashning shakllanishi ochib beriladi. Shuni aytish joizki, asarning asosiy g‘oyasi “ Men kimman?” savoli ustiga qurilgan bo‘lib, asar bosh qahramonning o‘zligini va jamiyatdagi o‘rnini izlashi haqidagi ma’naviy-axloqiy xususiyatlari bayon qilinadi. Hikoyaning bosh qahramoni bo‘lgan kuchukcha o‘zligini topish uchun tinmay harakat qiladi ya’ni hamma qatori o‘z shaxsiyatiga, o‘z ovoziga ega bo‘lishga harakat qiladi.

Kalit so‘zlar: Janni Rodari, tarbiyaviy ahamiyati, o‘zlikni anglash.

Bolalar adabiyotining asosiy vazifalaridan biri yosh kitobxonni shunchaki qiziqarli voqealar bilan tanishtirish emas, balki uni hayot, shaxs, yaxshilik, tanlov va o‘zligini anglash haqida o‘ylashga undashdir. Janni Rodari ijodida bu xususiyat ayniqsa yorqin namoyon bo‘ladi. Adib bolaga tayyor xulosani berishga emas, balki sodda, kulgili va ba’zan g‘ayrioddiy vaziyat orqali uni mustaqil mulohaza yuritishga chorlaydi. “Hurishni eplolmaydigan kuchukcha” — italyancha Il cane che non sapeva abbaiare — ana shunday asarlardan bo‘lib, u Rodarining 1971-yilda chop etilgan Tante storie per giocare to‘plamiga kiritilgan [1]. Mazkur to‘plamning o‘ziga xosligi shundaki,

hikoyalar bitta qat'iy yakun bilan cheklanmaydi; muallif turli yakunlarni taklif qiladi va yosh kitobxonni ulardan birini tanlash yoki yangi yechim o'ylab topishga undaydi. A. Sebastiani ta'kidlaganidek, mazkur hikoyalar dastlab bolalar bilan bevosita muloqotga asoslangan radio tajribasidan shakllangan va bolalarning o'zlari ham voqealarga mumkin bo'lgan yakunlarni taklif qilishgan [2].

"Hurlarishni eplolmaydigan kuchukcha" hikoyasidagi voqea tashqi tomondan juda sodda ko'rinadi. Kuchukcha it bo'lsa-da, hurishni bilmaydi. Avvaliga bu holat uning o'zi uchun katta muammo ham emas. Aynan atrofidagilar "it hurishi kerak" degan tushunchani unga anglatadilar. Shu nuqtadan boshlab qahramonning ichki izlanishi boshlanadi. U boshqalarga o'xshash, o'z turiga xos ovozga ega bo'lishni istaydi. Hikoyadagi mazkur vaziyat bolalik davridagi o'zlikni anglash jarayoniga yaqin keladi: bola ham dastlab o'zining boshqalardan nimasi bilan farq qilishini, jamiyat undan nimani kutishini va u kim bo'lishni istashini asta-sekin anglaydi. Shu ma'noda asarning markazida bevosita aytilmasa ham, "Men kimman?" degan savol turadi. Kuchukchaning hurishni izlashini uning biologik xususiyatinigina topishi emas, balki ramziy jihatdan o'z ovozi, o'z o'rni va o'zligini qidirishi sifatida talqin etish mumkin.

Asarda kuchukchaning turli hayvonlar bilan uchrashishi bu izlanish jarayonining muhim bosqichidir. U xo'rozning ovozini eshitib, hurishni aynan shunday qilish kerak deb o'ylaydi va qichqirishni o'rganadi. Keyinchalik boshqa tovushlarga ham taqlid qiladi. Biroq o'zga mavjudotning ovozini muvaffaqiyatli takrorlay olishi uning o'zligini topgani degani emas [1]. Rodari shu sodda yumor orqali taqlid bilan shaxsiy o'zlik o'rtasidagi farqni bolaga tushunarli shaklda ko'rsatadi. Inson ham hayotda ko'pincha atrofidagi kishilarning xatti-harakati, fikri yoki uslubini o'zlashtirishga urinadi. Taqlid o'rganishning tabiiy bosqichi bo'lishi mumkin, lekin shaxsning kamoloti faqat boshqalarning xususiyatlarini takrorlash bilangina tugamaydi. O'zlikni anglash insonning o'z qobiliyati, imkoniyati va ichki "ovozi"ni topishi bilan bog'liq.

Hikoyaning tarbiyaviy ahamiyati aynan shu nuqtada chuqurlashadi. Kuchukcha dastlab boshqalarning tanqidi sababli o‘zidagi “kamchilik”ni sezadi. Biroq u masxaraga uchragach tushkunlikka tushib qolmaydi, balki o‘rganishga harakat qiladi. U so‘raydi, tinglaydi, xato qiladi va yana izlanishda davom etadi. Bu jarayon yosh kitobxonga muvaffaqiyatsizlikni yakuniy mag‘lubiyat sifatida qabul qilmaslik g‘oyasini yetkazadi. Marta Albu Rodari pedagogik qarashlarida fantaziya va o‘yin bolaga voqelikni tushunish imkonini beruvchi vosita bo‘lganini, uning asarlarida tasavvur shaxs rivoji bilan chambarchas bog‘langanini ko‘rsatadi [5]. Demak, kuchukchaning xatolari ham behuda emas: har bir noto‘g‘ri ovoz uni haqiqiy ovoziga bir qadam yaqinlashtiradi.

Janni Rodari ertak va hikoyalarida tarbiya ko‘pincha ochiq nasihat orqali emas, bolaning o‘zi xulosa chiqaradigan vaziyat orqali beriladi. M. Campagnaro Rodari uchun ertak yosh avlod bilan kattalar madaniyati o‘rtasida muhim vositachi bo‘lganini va ertak shakli mavjud ijtimoiy odatlar, xulq-atvor modellari hamda qarashlarni yangicha ko‘rishga yordam berishini qayd etadi [3]. “Hurishni eplolmaydigan kuchukcha”da ham muallif “boshqalarga taqlid qilma” yoki “o‘zing bo‘l” degan tayyor axloqiy hukmni aytmaydi. U kulgili holatlarni yaratadi, kuchukchani turli sinovlardan o‘tkazadi va xulosani kitobxonning o‘ziga qoldiradi. Aynan shu usul asarni didaktik nasihatdan badiiy-tarbiyaviy tajribaga aylantiradi.

Janni Rodarining “Hurishni eplolmaydigan kuchukcha” hikoyasi kichik hajmli va sodda syujetli bo‘lishiga qaramay, katta tarbiyaviy mazmunga ega. Asar markazidagi kuchukcha obrazi orqali o‘zlikni anglash, o‘z o‘rnini izlash, xatodan qo‘rqmaslik, tajriba qilish, boshqalardan o‘rganish va oxir-oqibat o‘z ovozini topish masalalari yoritiladi. “Men kimman?” savoli hikoyada to‘g‘ridan-to‘g‘ri qo‘yilmaydi, biroq qahramonning butun harakati mazmunan ana shu savolga javob izlash shaklida namoyon bo‘ladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Rodari G. Tante storie per giocare. – Roma: Editori Riuniti, 1971. – 117 p.

2. Sebastiani A. «Tante storie per giocare»: Gianni Rodari, la radio, la letteratura, l'ideologia // Griseldaonline. – 2018. – Vol. 17. – P. 1–13. DOI: 10.6092/issn.1721-4777/9399.

3. Campagnaro M. "Pro e contro la fiaba" Fifty Years Later: Is Gianni Rodari's Apologia Still Relevant Today? // Marvels & Tales. – 2020. – Vol. 34, No. 1. DOI: 10.13110/marvelstales.34.1.0109.

4. Acone L. Rodari tra scrittura dell'infanzia e parola pedagogica // QDS – Quaderni di Didattica della Scrittura. – 2020. – No. 33. – P. 47–63.

5. Albu M. Gianni Rodari and the Pedagogical Thinking // Communication, Context, Interdisciplinarity. – 2021. – P. 38–46. DOI: 10.5281/zenodo.5784571.